

Zamisel in podlaga miru

Duh miru je, ki je z njim prešinjeno ozračje velikonočnega praznika. Ko se je od mrtvih vstali Zveličar na dan vstajenja prikazal proti večeru apostolom, jih je pozdravil: »Mir vam bodi!« Kristus-Zmagovalec je hkrati Kralj miru. Mir mora biti izvojevan. Mir je osrečujoči nasledek zmage. Brez zmage ni miru. Človek ne pride do notranjega miru, dokler ne premaga v sebi borbo skušnjav, slabih nagonov in strasti. Kdor ostane v oblasti strasti in grehot, nosi suženjski jarem ter brez miru okrog divja, kakor pravi znana slovenska pesem, in sam ne ve, kam. Mir mu vzide takrat, ko se s pomočjo Kristusa-Zmagovalca nad grehom ter duševno in telesno smrtjo reši zlega in njegovih posledic.

Kar velja za poedinca, velja tudi za narode in vso človeško družbo: prej mora biti strta oblast zlega, zmagati mora resnica in pravica, potem šele vzide človeštvu sonce svobode in miru. To veliko misel so velikonočni prazniki v človeštvu zopet poživili ter hkrati povečali hrepenenje po težko zaželenem miru. Veliki teden je tistim, ki so pričakovali v teh dneh krepko in učinkovito mirovno pobudo, prinesel zopet razočaranje, in sicer od dveh strani. Nekateri so sanjali o tem, da vzleti z Brennerja mirovni angel z oljčno vejico med vojujoče se države s splošno sprejemljivo ponudbo miru. Drugi so v prenapeti fantaziji videli v Rooseveltovem odposlancu Wellesu nekakega angela miru, ki je priletel iz Amerike z oljčno vejico v kljunčku, toda Welles je to ulogo odločno odklonil. Kot hladen opazovalec je potoval od enega glavnega mesta Evrope do drugega ter se nato vrnil v Ameriko, ne da bi se razvnel za kakšno očitnejšo mirovno akcijo.

Želja miru je ostala o prazniku miru neizpolnjena. Nekaj kapelj utehe in pričakovanja je vtila v prazno čašo hrepenenja in upanja Rooseveltova poslanica, ki jo je predsednik Zedinjenih držav pred Wellesovim odhodom iz Evrope na evetno soboto po radiu sporočil ameriškim državljanom in vsej svetovni javnosti. V tem govoru, ki jasno spriduže, da vest o nezainteresiranosti Zedinjenih držav na usodi evropskih narodov in na izidu sedanje vojne ni resnična, je Roosevelt o miru in njegovih pogojih izjavil tole: »Svetu je potreben pravi mir, da bodo vsi mali narodi varni in njihove meje nedotakljive. Pravi mir ni možen, če ne temelji na priznanju osnovnega načela človečanskega bratstva. Trajen mir ni mogoč, če se naj doseže z zatiranjem ljudi, z nasiljem in lakoto. Miru ne more ustvariti vojaška sila, še manj ga ohraniti. Pravi mir ni mogoč, če morajo mali narodi neprestano živeti v strahu pred svojimi mogočnimi sosedi. Resničen bo mir le tedaj, ko malim narodom ne bo treba plačevati velike dani za svoj obstanek. Pravičen bo mir le tedaj, bo ko vsakomur neomejeno priznana verska svoboda. Zato si ameriški narod more želeči le tak mir, v katerem bodo priznana in uveljavljena osnovna načela bratstva, pravičnosti, dobrote in vere med ljudmi. Te ideale bo Amerika vedno branila in se zanje borila, dokler ne bodo triumfirali po vsem svetu. Le ti ideali morejo edini tudi zmagati.« — Rooseveltove poglede na mir in njegove bistvene pogoje je sprejel angleški ministrski predsednik Chamberlain, ki je tri dni po tem govoru — na praznik sv. Jožefa — v angleški spodnji zbornici izjavil, da popolnoma podpisuje besede predsednika Roosevelta

in da Anglija zasleduje iste cilje, kakor jih je Roosevelt v tem govoru označil.

Roosevelt si je v svesti, da so njegovi pogoji miru v svojem bistvu popolnoma v skladu z glavnimi načeli krščanstva ter da se zato v glavnem ujemajo z mirovnimi težnjami papeža Pija XII. Da bi omogočil istosmerjenje svoje mirovne akcije s tovrstnimi težnjami in naporih rimskega papeža, je poslal v Rim gospoda Taylora kot svojega posebnega odposlanca na sedežu vrhovnega poglavarja katoliške Cerkve. S tem je protestantski predsednik Zedinjenih držav ne samo besedno, marveč tudi stvarno priznal velike zasluge sv. očeta za pomirjenje sveta. Pij XII. neprestano dela za mir. Prva beseda, ki jo je po svoji izvolitvi spregovoril svetu, je bila klic po miru. V božičnem nagovoru kardinalom je sv. oče določil tele pogoje trajnega miru med narodi: svoboda in neodvisnost malih narodov (volja za življenje velikih narodov ne pomeni smrtne obsodbe za male narode); postopno razoroženje in odstranitev tekmovanja v oboroževanju; vzpostavitev ali nova ustanovitev mednarodnih pravnih ustanov, ki bodo dajale resnično jamstvo za izvrševanje pogodb in za obrambo pravic narodnih manjšin. — Oče velike ljudske občutljivi se neumorno bori za zmago miru pravičnosti. Bori se brez orožja, kakršnega imajo države in njeni voditelji. In vendar je sveti oče močan, močan radi tiste moči, ki mu prihaja od Njega, čigar namestnik je na zemlji, od božjega Zveličarja, ki je trpel in umrl na križu in zmagoslavno vstal iz groba. Naj bi Kristus-Zmagovalec in Nosilec miru kmalu naklonil človeštvu mir, ki temelji na zmagi pravičnosti!

A. U.:

V združni skupnosti je naša moč!

V skupnosti je moč!

Slovinci smo skromen in priden narod srednjih in malih gospodarjev (kmetov, delavcev in obrtnikov). Razmere same nas silijo, da se branimo pred lovskami kapitalizma in ne nasedamo varljivim vabam raznih socializmov in komunizmov. Ubiramo najraje srednjo pot, ki je navadno najboljša pot. Ker se zavedamo, da posameznik v današnjem gospodarskem boju ne pomeni nič, se združujemo v zadrage. Zdrružna skupnost nam je tisti odredišni brod, ki ne dopusti, da bi posamezniki s svojimi družinami propadali, dočim bi drugi kupičili bogastvo. Ni to prisilno združenje in ne dobrodelna bratovščina. Deluje v prvi vrsti na gospodarskem in le posredno tudi na socialnem in kulturnem polju. Temelji na načelu samopomoči in svobode. Kdor si sam noče pomagati, tega seveda pušča zadaj. Geslo glasi: »Vsi za enega, eden za vse!« — »V skupnosti je moč!«

Zdrružništvo danes ni noben nov evangelij. Vsi ga občutimo in poznamo. Saj je kot Noetova barka, v katero se že vse zateka, dobro in slabo. V nekaterih primerih se združna oblika res zlorablja, v mnogih pa tudi krivično graja in obsoja. Da bodo naši čitatelji pri sebi in jasnem in bodo lahko posegali v vsakodnevne tozadevne razgovore ter s tem širili v svoji okolici pravo združno misel, odgovorimo tu na nekaj temeljnih vprašanj.

Kaj je zadruga?

Po novem združnem zakonu (iz leta 1937.) je gospodarska zadruga združba nedoločene števila članov s spremenljivim številom poslovnih deležev. Vsak se udeležuje neposredno. Njen namen je pospeševati gospodarstvo članov s skupnim opravljanjem poslov po načelu vzajemne pomoči. Imeti mora naj-

manj deset združnikov, najmanj tri člane upravnega in tri člane nadzornega odbora. Pristopiti mora k revizijski zvezi in posloovati točno po predpisih pravil in zakona.

Koliko in kakšne zadrage imamo?

Slovinci smo na glasu kot dobri zadrugarji. S svojimi denarnimi zadrugami se res lahko ponašamo pred mnogimi narodi. Mreža naših hranilnic in posojilnic je največ po zaslugi dr. Janeza Evangelista Kreka razpredena do zadnje fare. Na področju današnje Slovenije štejejo okrog 550 kreditnih zadrug. Te so zbrale nad poldrugo milijardo prihrankov in nad eno milijardo od tega so zopet razdelile med ljudstvo kot cenena posojila po načelu: »Ljudski denar ljudstvu, kmečki denar kmetu!«

Pri Zdrružni zvezi v Ljubljani je včlanjenih 322 posojilnic, in sicer iz okoliša bivše Kranjske 154, iz okoliša bivše Štajerske 168. Zanimivo je, da so se kranjske zadrage hitreje razvijale in dosegle svoj višek v zneskih naložb in hranilnih vlog. Štajerske zadrage pa se še sedaj razvijajo in njih promet je zadnja leta veliko živahnejši. Prekašajo prve zlasti v zneskih posojil in izposojil, zastajajo pa z vlogami in naložbami. Zdrružna zveza vrši med njimi denarno izravnavo.

V naslednjem navajamo nekaj statističnih podatkov iz leta 1938. (v milijonih): kranjske: promet 885, posojila 94, naložbe 145, hranilne vloge 426, izposojila 36; štajerske: promet 2000, posojila 103, naložbe 142, hranilne vloge 339, izposojila 57.

Zaradi vpliva gospodarske in denarne krize so naše posojilnice mnogo pretrpele. Mnoge so čisto zamrzile ali dobile naziv »posušilnice«. Vendar po sedmih suhih letih je v letu 1938. le zapihal južni veter. Mnoge so se oživele in dobra četrtina jih danes že skoraj

redno posluje in zopet napreduje. Druge počasi sledijo, nekatere pa tudi še spijo. Odvisno ni to le od različnih krajevnih gospodarskih razmer, ampak zelo mnogo od delavnosti in postopanja voditeljev zadrug. Marsikje so na čelu zadrug zaslužni stari možje, ki so sami zgubili vso voljo do dela, sposobnih naslednikov pa si niso vzgajali. Splošno opažamo, da današnja mladina nima pravega smisla za varčevanje in se požrtvovalnemu delu pri zadrugah izmika, le redke so izjeme. Stare korenine počasi popuščaajo in marsikje nastajajo vrzeli. Dejstvo je tudi, da v gospodarsko revnih okoliših zaupanje do posojilnic in njih promet raste, dočim se v boljših še vedno čuje zabaviranje in tarnanje. Prav pravi rečenica: »Kdor je zadovoljen, naj se mu še da, kdor moleduje, naj se mu odvzame.«

Poleg kreditnih, imamo v Sloveniji še okrog tisoč blagovnih in raznih drugih zadrug

Zlasti važne, a premalo razširjene so kmetijske nabavne in prodajne ter proizvajalne zadrage. Te prednačijo po številnem obsegu poslovanja na bivšem Kranjskem. Pri Zdrružni zvezi je bilo v letu 1938. včlanjenih iz Kranjske 49 nabavnih zadrug, ki so imele 337 milijonov dinarjev prometa in za 12 milijonov zaloge blaga, 33 mlekarških zadrug je napravilo 35 milijonov prometa. Na Štajerskem je 38 nabavnih zadrug napravilo 53 milijonov prometa in imelo za 3 milijone zaloge, 5 mlekarških zadrug je imelo 800.000 prometa. Vendar se opaža, da se zlasti zadnja leta tudi te vrste zadrug na štajerskem množijo in krepijo. Veliko zanimanje zanje je zlasti v Prekmurju. Samo na Goričkem jih je 15, a ker še nimajo nobene zaslombe, so le male branjerije. Najmočnejše te vrste zadrug so v gornji Savinjski dolini, kjer jih sedem odločno vpliva na blagovne cene vse

doline. Nobene blagovne zadruge še ni v šmarškem in brežiškem okraju ter v Halozah, kjer bi človek sodil, da je potreba po njih največja.

Osrednja kmetijska zadruga v Mariboru

Vse te kmetijske blagovne zadruge so ustanovile svojo poslovno zvezo, to je Osrednjo kmetijsko zadrugo v Mariboru, ki ima že 22 članic, 11 jih bo verjetno v kratkem pristopilo. Vse krajevne prekmurske zadruge bodo povezane v okrajno zadrugo v Murški Soboti in potom te s centralo. Kakor posameznik išče zaslombe v zadruzi, tako se morajo posamezne krajevne zadruge nujno združiti v močno blagovno centralo, ki zanje posreduje, nabavlja potrebščine, vnovčuje pridelke na večjih tržiščih ter vrši medsebojno izmenjavo.

Ali so zadruge res naše?

Da, naše so in radi nas vseh so. Njihovo premoženje, njihove naprave in stavbe so naša skupna last. Niso last le tistih, ki jih slučajno vodijo, ne last odbornikov, ki jih upravljajo. Last vseh članov so, last vsega okoliša, vsega občestva.

Kakšne koristi imamo od njih?

Prav gotovo imamo od zadrug mnogo, četudi malih koristi. Vse skupaj pomenijo ogromen uspeh, katerega bi moral vsak videti in celo slepec otipati. Seveda najdemo za to pri ljudeh le redko priznanje. In ne le to, kar občutimo pri svojem žepu, tudi ono bi morali priznati zadrugam, kar so one preprečile in nas obvarovale škode samo s tem, da obstajajo. Saj so nas rešile denarnega in blagovnega oderuštva.

Kaj bi še radi?

Ako dopustimo to vprašanje, seveda mnogim ne bo nikdar dovolj. Če ponudimo prst, bodo zahtevali celo roko. Zavedajmo se, da zadruge čudežev ne delajo. Pomagale pa bodo vsem, ki se k njim zatečejo in so pomoči vredni. Mnogo gospodarskih vprašanj je še nerešenih, mnogo nalog si zadruge še lahko zadajo in jih bodo izvršile, pogoj je seveda naše sodelovanje in potrpežljivost.

Kakšne so naše dolžnosti?

Ker smo spoznali, da so nam zadruge koristne in potrebne, da so naše trdnjave, naše vodnice v boljše bodočnost, se jih oklenimo z vso ljubeznijo in zaupanjem v dobrih in slabih časih. Bodimo vneti apostoli zadrugne ideje, širimo jo med znanci, branimo jo pred sovražniki. Gradimo stavbo naprej po gotovem načrtu. Ne razdirajmo dobrih temeljev, ki so nam jih postavili predniki, in ne prepirajmo

se med seboj. Bodimo kot ena družina. Na vodstva postavimo vedno moše, ki so pošteni, sposobni in voljni požrtvovalno delati za skupno dobro. Ne iščimo osebnih koristi, bodimo vztrajni kot hrast, bodimo marljivi kot mravljica. Če bomo izpolnili te svoje dolžnosti napram zadrugni skupnosti, bomo lahko zahtevali od nje svoje pravice in jih bomo dosegli.

Po Jugoslaviji

Volilni zakon je bil objavljen v »Službenih novinah« v Beogradu dne 15. marca. O bistvenih določilih tega zakona, po katerem se bodo vršile volitve v narodno skupščino, smo že poročali. Za volitve je država razdeljena na 55 volilnih okrožij. Slovenija je razdeljena na naslednja volilna okrožja: 1. s sedežem v Ljubljani (področje okrožnega sodišča Ljubljana, 5 poslancev); 2. s sedežem v Mariboru (okraj: Maribor desni breg, Dravograd, Slovenjgradec, Gornji grad, Slov. Konjice, 4 poslanci); 3. s sedežem v Murški Soboti (Maribor-mesto, okraj: Maribor levi breg, Ptuj, Ljutomer, Murska Sobota, Lendava, 7 poslancev); 4. s sedežem v Celju (okraj: Celje, Laško, Šmarje pri Jelšah, Brežice, Krško, 6 poslancev); 5. s sedežem v Novem mestu (področje okrožnega sodišča, 5 poslancev); 6. mesto Ljubljana (2 poslanca). V Sloveniji bo torej izvoljenih 29 poslancev. Kandidatne liste so državne in okrožne. Državno listo more vložiti stranka (ali zveza strank), ki je vložila okrožne kandidatne liste v najmanj 15 volilnih okrožjih. Samostojne okrožne liste so nemogoče, ker bodo samo tiste okrožne liste potrjene, ki so vezane na kakšno državno listo. Državna kandidatna lista se predloži v potrditev kasacijskemu sodišču v Beogradu, okrožna pa okrožnemu sodišču v tistem kraju, ki je označen za sedež dotičnega volilnega okrožja. Glasovanje je tajno ter se vrši s krogljicami. Razdelitev mandatov se izvrši po D'Hontovem proporcionalnem sistemu. — Razpisane bodo volitve, ko bo država v celoti urejena ter bodo to dopuščale sedaj še negotove mednarodne in meddržavne razmere.

Glavno vprašanje, ki je v njem sedaj osredotočena pozornost in briga pristojnih činiteljev v Beogradu, je izdelava državnega proračuna in proračuna banovine Hrvatske. Dokončnega proračuna ne bo še zdaj dobila ne država ne banovina, marveč bo vpeljan režim proračunskih dvanajstin. Za državo so proračunske dvanajstine že pripravljene. Kar se tiče banovine Hrvatske, še ni določeno, ali bo ostal dosedanj način financiranja potom odstopa gotovega odstotka državnih dohod-

kov na banovino Hrvatsko (doslej 29%) ali pa bo država prepustila banovini gotove davščine v samostojno razpolaganje. Kakor poročajo hrvatski listi, znaša načrt proračuna banovine Hrvatske okoli 1500 milijonov dinarjev.

Zamenjajte kovance po 20 din! Finančni minister je izdal odlok, da se umaknejo iz prometa stari 20 dinarski kovanci najkasneje do 30. aprila tega leta.

Razširjevalci razburljivih novic najdejo v sedanjih napetih razmerah dovolj snovi za besedičenje in razširjanje neresničnih novic, ki razburjajo živce. Včasih je taka snov vzeta iz notranje-političnega življenja naše države, najraje pa iz zunanje politike in iz odnosa med obema vojujočima se taboroma in razmerja teh taborov do nevtralnih držav. Kovarji takih novic se nahajajo povsod po državi, na njenih mejah prav tako, kakor v prestolnici naše države. Treba jim je z ostrimi kaznimi zamašiti preširoko se odpirajoča usta. To se je te dni zgodilo v Beogradu, ko je bilo več oseb radi razširjanja takšnih novic kaznovanih z zaporom 20 do 30 dni. Med temi osebami so bili zastopani razni poklici: advokat, upokojen svetnik zunanjega ministrstva, desinfektor, časnikar, dimnikar, hišna gospodinja itd. Razmere, ki se v njih nahaja naša severna državna meja, zahtevajo, da bi se proti takšnim elementom postopalo z večjo paznjo in strogo.

Trčenje ekspresnega in tovernega vlaka. Dne 22. marca okrog petih zjutraj je ekspresni vlak iz Beograda zadel ob toverni vlak iz Zagreba na železniški postaji Ivaničgrad na Hrvatskem. Ob času trčenja so potniki v ekspresu spali in k sreči ni bil nikdo poškodovan. Lažje poškodbe sta dobila samo strojevodji obeh vlakov in en kurjač. Materialna škoda je velika, ker sta lokomotivi vlakov razbiti in prav tako dva vagona tovernega vlaka. Proga je pokvarjena na nekaj sto metrov.

Žrtve slabih romanov in filmov. V Splitu (v Dalmaciji) je pretekli mesec policija ujela tri mladeniče, ki so se podali v svet z neznanim ciljem. Eden je bil iz Belovara, stanujoč v Beogradu, drugi iz Murske Sobotice, tretji iz Dobrljina. Vsak izmed njih je nosil s seboj revolver. Ko jih je policija vprašala, kam gredo, so odgovorili: V svet. Nadaljnja spraševanja policije so dognala, da so te mladeniče pokvarili kriminalni romani, ki opisujejo zločine in zločince, in pa slabi filmi. Slabi prizori, ki so jih čitali ali gledali, so tako pokvarili njihovo fantazijo, da so popolnoma izgubili svoje duševno ravnotežje. Doma se ukradli denar, kolikor so ga mogli, potem pa so se napatili po svetu. Tak je vpliv slabih romanov in filmov. Slabe povesti vzgajajo

Najsevernejša vojna. Sedanjí boji na finski severni fronti so sploh najsevernejši boji sveta. Če ne upoštevamo finskih osvobodilnih bojev, se vojna od časa švedskega kralja Karla nikoli ni pomaknila tako daleč na sever, onkraj polarnega kroga. Takrat je odšel finski kmet Nuh Vesainen na čelu majhne vojske proti severu in je razdeljal ruski samostan v Pečenggi. Ta samostan, ki so ga pozneje spet zgradili in ki še stoji, so Finci ob začetku sovražnosti izpraznili, ruske menihe pa spravili na varno. Poleg teh menihov so iz vzhodnega dela Laponske z veliko težavo odpravili nič manj nego 15.000 ljudi.

Najtrša kovina na svetu. Zveza ameriških kometikov je javila v svojem

Av gust Senoa:

Berač Luka

Povest iz vnaškega življenja

V tem žalostnem času je bil zakotni pisar Mikica bolj žalosten kakor kdaj koli poprej. Ljudje so ga vrgli iz siromašnega stanovanja, ker je bil že dosti na dolgu zanj; vrgli so ga na cesto, odpustili so mu dolg, huda zima pa mu nikjer ni dala zavetja. Ljudje so ga gonili izpod strehe, zima ga je gonila pod streho. Kam hočeš, ko nikamor ne moreš? Šklepetajoč se je prijel za srce, da bi ga stisnil od jeze, ker mu je šepetalo: »Mikica, Mikica, zdaj je menda vsemu konec! V pipi tvojega življenja je komaj še majhna iskrica, a mnogo, mnogo pepela!« Zdaj je bil približno tak, kakor ga je mati rodila: ki ne more hoditi, stati, ki nima kaj jesti, ležal je strn na dlani velikega sveta brez pomoči. Le nekaj je imel več kakor otrok — zavest, ono večno mučiteljico hudobnih duš, ki ne miruje niti podnevi niti ponoči, niti kadar spiš, niti kadar bdiš. Ta zavest je rekla pisarju: »Tako je, tako tudi mora biti, ker si ti takšen bil!«

»Ne!« je kriknil in zagrozil s pestjo rujnemu soncu, »naj se zaroti proti meni tudi ves svet, jaz se ne dam.« Drhteč in šklepetajoč v svojem tenkem suknjiču je začel gaziti globoki sneg in se je sopihač vlek proti Savi, kjer je bil ciganski tabor.

40

»Kaj!« si je govoril; »ljudje me nočejo vzeti pod streho? Vrgli so me na smetišče. Dobro. Ne grem več ljudem pod streho. Prekleta bodi vsaka hiša, ogenj naj jo požre! Tu se bom grel, tu bom jedel in dobil denarja. Ej, Ugarkovič! Molzel te bom do krvi! Ali misliš, črni potepuh, da se bom sam gnal, da se bo samo moje srce peklo na ražnju, ti pa da ne bi ničesar občutil?«

Ugrezajoč se nekoliko v sneg se je pisar privlekel do grmovja. Tu se je ustavil, vzdihnil, puhnil v rdeče, omrzle roke in stopil v vrbje. Korakoma je napredoval z glavjo, z rokami in lakti je razgrinjal zmrzlo šibje, trdo ivje; prav potil se je. Zdaj je prispel na jaso pri reki. Sneg se je razprostiral naokrog, vodo je pokrival gost led. Žalosten je bil pogled na pusto pokrajino. Pisar je pogledal dalje. Kaj? Vse je prazno! Ciganov ni. Še se vidi sled, kjer jim je stal šator, še je mrtvo oglje njihovega ognjišča, njih pa ni in ni. »Oh!« se je zgrabil pisar za glavo. »Torej niti za cigana nisem, tudi ti potepuhi bežijo pred menoj.« Glava se mu je zavrtela, sredi te hude zime mu je gorela kri kakor živ ogenj. Pusta širna krajina je zijala nanj kakor orjaška lačna zver, ki je pripravljena, da ga požre. Obup mu je stiskal dušo, stopil je, da bi se vrgel v vodo, da bi šel za Lukom, toda voda je bila zmrzla, niti ta ga ni hotela. Mraz ga je atresal. Pogledal je proti nebu, že je sonce zahajalo. Skoro bo prišel tudi že mrak, z njim one črne dolge sence, ki se